

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

PARCIORE IN HODIERNA, QUAM
IN ANTIQUA ELOQUENTIA,
AFFECTUUM USU;

QUAM,

CONSENSU AMPL. FACULT. PHILOS. IN ACAD. AE.

PRÆSIDE

JOH. FREDR. WALLENIO,

Eloqu. Prof. Publ. & Ord. Imper. Ord. de S. Wolodim. in
quarta classe Equite, & Societt. Oecon. Imp. Fenn. atque
Reg. Wermel. nec non Soc. Patriot. Holm. Membro.

PRO GRADU PHILOSOPHICO

PUBLICÆ DISQUISITIONI SUBJICIT

CAROLUS ELIAS ALOPÆUS,

Wiburgensis.

In Auditorio Theolog. die XVIII Junii MDCCCXIV.

Horis a, m. confvetis.

ABOÆ,

EX OFFICINA FRENCKELLIANA.

IN
SACRAM CÆSAREAM MAJESTATEM
MAGNÆ FIDEI VIRO,

REVERENDISSIMO DOMINO

MAGNO JACOBO ALOPÆO,

S. S. THEOLOGIÆ DOCTORI,
DIOECESEOS BORGŒNSIS EPISCOPO,
GYMNASII ET SCHOLARUM PER DIOECESIN EPHORO,
ORDINIS IMP. DE S. ANNA IN PRIMA CLASSE EQUITI,
IMP. SOCIET. OECON. FENN. MEMBRO,

PATRI OPTIMO,

*Ea, qua par est, animi pietate, opusculum hocce Academicum
dicatum voluit, debuit*

obedientissimus Filius
CAROLUS ELIAS ALOPÆUS.

*Magna eloquentia, sicut flamma, materia alitur,
& motibus excitatur, & urendo clarescit.*

AUCTOR Dialogi de Oratoribus.

Fuisse antiquorum Rhetorum disciplinam ad illorum propius quam nostrorum temporum Eloquentiæ habitum formamque accommodatam, & ipsa res loquitur, nec post mutatam utcunque dicendi rationem eruditos diu latuit. Ad *πραγμα-
τελειαν* atque negotia, id est ad veras causas s. finitas quæstiones tractandas tota fere comparata erat Veterum facundia: unde & e tribus harum generibus *suasorias* & *controversias* maximi faciebant, *laudationes* vero partim minus judicabant necessarias (a), partim omni causarum generi communes & adspargendas (b), partim, ubi seorsum forte tractarentur, ad hominum, non rerum, laudem conferendas (c). Restricta sic
A ad

a) CICERO de Orat. L. II. c. 10 f. 43. c. II f. 47. c. 84 f. 341.
QUINTILIANUS L. III. c. 4 f. 2, 9.

b) Sic ISOCRATES apud QUINTILIANUM L. III. c. 4 f. II. cfr. CICERO, de Orat. L. II. c. 85 f. 349.

c) CICERO de Orat. L. I. c. 31 f. 141. L. II. c. 84 f. 341, Partit. Orat. c. 20 f. 69.

ad civiles plerumque materias Eloquentia (d), aut, si quando
 latius evagaretur, in solam audientium delectationem artisque
 & ingenii ostentationem compacta atque conclusa (e), nec in
 nudo docendi munere, quod partim Dialecticæ, partim illius
 doctrinæ, ad quam spectabat proposita ad docendum materia,
 & recte, censetur (f), proprie occupata unquam, habitabat
 quidem certo respectu arctius quam nunc, sed in regno tamen
 multo illustriore atque florentiore. Pragmaticis vero illis ora-
 tionibus cum postea prævaluissent sedatiores demonstrativi ge-
 neris, novæque successissent, & religiosæ ad populum concio-
 nes, & ornatiores ex disciplinis severioribus acroases, omnes-
 que hæc, contra Veterum morem (g), Orationum nomine in-
 signiendæ

d) CICERO de Invent. L. I. c. 5 f. 6. de Orat. L. I. c. 6 f. 22. c. II f. 48. cfr. QUINTIL. L. II. c. 15 f. 19, 21 sq. 33. c. 17 f. 14. c. 21 f. 2. L. III. c. 8 f. 14. & ARISTOTELES, Rhetor. L. I. c. 2 f. 7.

e) CICERO Partit. Orat. c. 3 n. IO. ARISTOT. L. I. c. 3 f. 2. QUINTIL. L. XI. c. 1 f. 48.

f) CICERO de Orat. L. I. c. 10 f. 42 sqq. c. II f. 49 sq. L. II. c. 15 f. 66. cfr. Brut. c. 90 f. 309 Orat. c. 32 f. 113 sq. Partit. Orat. c. 23 f. 79. QUINTIL. L. III. c. 4 f. 10. *On peut écrire ou parler avec intérêt, & meme avec chaleur, sur une ou plusieurs vérités physiques, morales, politiques . . . sans être pour cela orateur : on peut bien par-là en annoncer le génie; mais ce n' est point là ce qui le caractérise.* AUGER, Oeuvres complètes de Démosthène & d'Eschine, 1804 T. I. Discours préliminaire p. 7.

g) *Rhetores sive Oratores* DEMOSTHENEM, ÆSCHINEM ceterosque cœtuum popularium & forensium agitatos & rectores appellabat antiquitas; *Sophistas* vero & *Philosophos*, qui aut, GORGIAE, THRASYMACHI, HIPPIÆ &c. instar, de re omni parati erant dicere, aut, PLATONIS modo, subtiliora etiam abstrusioraque disciplinarum capita dicendo exornabant. Cfr. CICERO Acad. L. IV. c. 23 f. 72. Orat. c. II f. 37. Brut. c. 8 f. 30 sq. de Orat. L. III. c. 32. *Qui omnia docebant, dilucidiora, non ampliora, faciebant:* Orat.

signiendæ putarentur: erant omnino, quæ in antiquorum Rhetorum præceptis mutanda nonnullis viderentur. RAMUM (PETRUM DE LA RAMÉE) taceo ejusque assecclas, neque minus JAC. FACCIOLATUM, qui Inventionis Dispositionisque doctrinam e Rhetorica exterminandam ideo voluerunt, quod illæ Dialecticæ potius essent partes & in omni scribendi dicendique genere necessariæ; sed propius ab instituti ratione abest eorum consilium, qui tria illa a veteribus assumpta Causarum genera, *Demonstrativum* puta, *Deliberativum* & *Judiciale*, aut sublata penitus voluerunt, aut novis *Didascalico*, hujusque specie *Ecclesiastico* s. *Sacro* augenda; unde & in *Scholasticas*, *Politicas* & *Ecclesiasticas* a CHRIST. WEISE, in *Demonstrativas*, *Doctrinales* & *Compellatorias* (*προσφωνηματικὸς λόγος* DIONYSII *Halicarnasæi*, *Complimentir-Reden*) a JOH. CHRISTOPH. GOTTSCHED, in *Declamationes* (Scholarum) & *Panegyricas* a JOH. GOTTL. HEINECCIO, ab aliis aliter, distribui cœptæ sunt hodiernæ Orationes. Verum, remotis, ut oportet, ab Oratoris, quem proprie vocamus, officio materiis pure doctrinalibus atque τὴν ἐπισήμην potius quam τὴν αἰσθησιν spectantibus (nam qui cum doctis loquuntur, aut erudire rudes volunt, sedare animos malunt quam incitare, & docendi causa, non capiendi, loquuntur (h)), quemadmodum neque pro veris orationibus habendæ sunt DIONIS CHRYSOSTOMI Διατριβαὶ, MAXIMI Tyrii Διαλέξεις, LIBANII Μελέται, aliorumque Sophistarum alia), non multum erit, quod ad reliquas, difficultatis. Compellatoriæ scilicet GOTTSCHEDII plurimum habent, notante ipso DIONYSIO, cum Panegyricis Demonstrativi generis similitudi-

A 2

nis

c. 5 f. 20. cfr. c. 19 sq. & maxime f. 68, ubi *sejungitur Orator a Philosophorum eloquentia, a Sophistarum, ab Historicorum, & Poëtarum.*

h) CICERO Orat. c. 19 f. 63. cfr. f. 62, & ARISTOT. Rhetor. L. I. c. 1 f. 12.

nis; Politicæ, quantumvis viribus jam inferiores, easdem, ubicunque vel tantillum fervarunt pristini nitoris auctoritatisque, easdem hodie, quas olim, sequuntur leges; Homiliæ vero sacræ, quamvis proprii in multis characteris, ad Deliberativarum tamen naturam aliquatenus accedunt, eoque a doctis viris haud paucis non incommode referuntur (i). Et *habet sane omnis Eloquentia aliquid commune: id imitemur, quod commune est* (k); nec uno respectu magnum esse censebitur antiquæ Rhetoricæ pretium. Præterquam enim, quod linguis scripta est classicis &, quamdiu elegantioribus Multis suus constabit honos, nunquam intermorituris, intelligentiam præstantissimorum Oratorum i. e. Veterum vehementer adjuvat; egregia continet ad omne dicendi scribendique genus facile accommodanda præcepta, eaque non tam ex universalis quodam posterius assumpto sed abstrusiore principio deducta, quam ex intima animi humani natura & sollerti rerum observatione, quæ summam hac in re efficiunt (l), profecta; & auctores agnoscit aut summos aut satis bonos dicendi artifices,

eos.

2) Sic GER. JO. VOSSIUS, Comment. Rhetor. L. I. Cap. 3. §. 3. Jo. MATTH. GESNERUS, ad Fundamenta Stii cultioris Heinecciana P. II: cap. 2. §. 3. HENR. GABR. PORTHAN & GUST. WILH. RYDMAN, de officio Oratoris Sacri in argumentis inveniendis, Ab. 1778 p. 6. AUGER l. c. p. 9. Neque abnuit Jo. AUG. ERNESTI, Init. Rhetor. §. 256; cfr. §. 15.

3) QUINTILIAN, L. X. c. 2 f. 22.

4) Neque enim pulchrum arte aliqua perpenditur, sed quodam quasi naturali sensu judicatur (CICERO de Orat. L. III, c. 37 f. 151); est nempe id in communibus infixum sensibus, nec ejus quemquam funditus natura voluit esse expertem (Idem ibid. c. 50 f. 195); notatio autem naturæ & animadversio peperit artem (Idem Orat. c. 55 f. 183), nec est eloquentia ex artificio, sed artificio ex eloquentia natum (de Orat. L. I. c. 32 f. 146). Cfr. QUINTILIAN, L. II, c. 17 f. 9. L. VI, c. 3 f. 19. L. XI, c. 1 f. 91.

eosque haud raro in republica ipsisque civilium motuum turbis & fluctibus versatos. Nam etsi primi illi artis inventores concinnatoresque ne mediocriter quidem disertis fuisse tradantur (m), & qui diligentissimi Artium scriptores exstiterunt, judicantur ab eloquentia longissime fuisse (n), quemadmodum e. c. CHRYSIPPUS sic scripsit *artem, ut, si quis obmutescere concupierit, nihil aliud legere debeat* (o), & aridissimi appellantur HERMAGORÆ atque APOLLODORI Pergameni libri (p): in utraque tamen re nitent ISOCRATIS, ÆSCHINIS, L. CRASSI, M. ANTONII, Q. HORTENSII, M. TULLII CICERONIS nomina, quibus nec sine ratione annumeratur ipse QUINTILIANUS. At a quibus libentius, a quibus majore cum fructu elementa discemus eximiae & in populares omnino usus adhibendae artis, ab illisne qui ultra scholam nihil sapiunt, an ab iis qui aequè exemplis atque præceptis fuerunt insignes? Ab his puto; Veteribusque, nisi quæ usus evidenter arguat, standum: & quamvis *nulla sit ars qualis inventa est, nec intra initium steterit* (q), earum tamen disciplinarum, quæ hominum magis cognitione & rerum usu quam umbratili Philosophiæ subtilitate nituntur & crescunt, exigua toties quidem esse solent incrementa, quoties e splendido magnificoque virium exercendarum & explicandarum campo in spatium justo angustius contrahitur ipsa illa agendi facultas & occupatio. Utamur igitur Antiquorum bonis, sed ita, ut, ab utroque tam antiquitatis quam novitatis omnique auctoritatis præjudicio liberos atque immunes nos præstando, nihil quod ad rem Oratoris aptum fru-

m) CICERO de Orat. L. I. c. 20 f. 91.

n) QUINTILIAN. L. VIII. Procem. f. 3.

o) CICERO de Finib. B. & M. L. IV. c. 3 f. 7.

p) Dialog. de Oratoribus s. de causis corruptæ Eloquentiæ cap. 19.

q) QUINTILIAN. L. X. c. 2 f. 3.

frugiferumque sit spernamus; libemus contra undecunque, ut in floriferis saltibus apes, dulces cellisque replendis idoneos succos, & temperemus antiqua novis, nec horum tamen, quam veræ & genuinæ, ex $\xi\xi$, egressæ, ad $\xi\xi\text{iv}$ relatæ præstantiæ cupidiores, Consentiant nobiscum; inter alios, laudatus jam JO. MATTH. GESNERUS, JO. AUG. ERNESTI (r), FRIDERICUS AUG. WIDEBERG (s), JOHANNES GEORG. SULZTR

r) *In prima parte, quo loco de argumentis inveniendis agitur, retinui veterem rationem, quæ argumenta reperire docet secundum genera causarum: non quo non & ipse, post tot alios, possem alia via uti, sed quia nihil adhuc melius ista ratione vidi, inprimisque quoniam ad intelligendos facilius cum Rhetores tum Oratores veteres utilis ac prope necessaria videbatur. . . . Omnino mihi videntur multi, in philosophiæ ad eloquentiam comparandam necessitate & usu, non parum a veritate aberrare. . . Principatus universæ eloquentiæ haud dubie est in copiosa ornataque argumentorum tractatione. In ea autem quid est, quod nos juvare magno opere possit philosophia ea, quæ hodie in scholis traditur? . . . Fuerunt fortasse, qui a nobis philosophiam potius super rhetorum præceptis, & demonstrationes e philosophia ductas, expectarent, in quo genere non unus jam operam oleumque perdidit. Ego vero tironibus utilius putavi, quæ aut veteres observassent, aut egomet ipse, utilia ad dicendum, ea breviter & perspicue tradere. Ceterum, qui volent super singulis quibusdam præceptis philosophari, eorumque causas e natura rerum humanarum explicare proventioribus, hi sibi subinde occasionem idoneam datam reperient. Præfat. Initior. Rhetoricor. (Edit. Lips. 1796) p. 5 sqq. II.*

s) *Nullius fere artis meliores magistri exstiterunt inter veteres, quam, cujus & præcepta & exempla perfectissima reliquerunt, Oratoriæ. Quis enim Eloquentiæ rationes CICERONE ornatus, quis QUINCTILIANO accuratius explicavit? Quis par fuit in arte ipsa DEMOSTHENI aut CICERONI? Et præcepta quidem pleraque etiam nunc sequi debemus ad artis hujus laudem aspirantes; quum eloquentiæ vis eadem maneat, licet in diversis argumentis versetur, formasque diversas induat. . . Latabor, & laborem qualemcunque meum mihimet ipse gratulabor, si ex eo ingenia juvenilia dulces sibi fructus, in*

primis veræ eloquentiæ amorem, & qui ab ætatis hujus inconsiderata consuetudine recentissima quaque rellia & optima putandi alienissimus sit, sensum percipere intellexero. Præcepta Rhetorica e libris Aristotelis, Ciceronis, Quintilian, Demetrii & Longini collecta, Præfat. p. 2, 6. Cfr. Prolegg. p. 6.

t) *Quintilian ist allein beynahe vollständig; von den andern hat jeder wenigstens einige Punkte mit grosser Gründlichkeit behandelt. Also käme es hauptsächlich nur auf ein wohlüberlegtes Zusammentragen der schon vorhandenen Lehren an. - - Ich wüßte nicht, was für neuere Schriften ich einem, der den Cicero und Quintilian studirt hat, zum fernern Studium der Theorie empfehlen könnte. Allgemeine Theorie der Schönen Künste, voc. Redekunst.*

u) *Mir schienen die ältern Lehren und Grundsätze des Geschmacks und der schönen Redekünste durch die neuern zwar in mancher Hinsicht bereichert und zum Theil berichtigt, darum aber nicht schlechtthin verwerflich und in dem Grade unstatthaft geworden zu seyn, daß ich mich hätte entschliessen können, jene völlig aufzugeben oder durchaus umzubilden. Alles zu prüfen, und das Gute zu behalten, hielt ich auch hier für die sicherste Klugheitsregel. Ob ich durch dieses Verfahren den herrschenden Zeitgeschmack und die unbedingten Forderungen der strengern Kunsttrichter befriedigen werde, daran hab' ich allerdings Ursache zu zweifeln. Vielmehr erwarte ich von den Letztern manche Vorwürfe, denen ich leicht ausgewichen wäre, wenn ich bloß nachsprechend in den dogmatischen Ton der sogenannten neuen Ästhetik hätte einstimmen, und, um ihrer Billigung gewiss zu seyn, meine Ueberzeugungen hätte verleugnen wollen. Denn, daß ich mich nicht bloß auf die ältern Lehrsätze beschränkt, sondern die neuern da, wo sie mir vorzüglicher schienen, dankbar benutzt, oder, um eine vielseitigere Ansicht und Prüfung zu veranlassen, wenigstens überall auf sie hingewiesen habe, wird mich schwerlich bey denen rechtfertigen, welche nur das Neuere für geltend, oder gar für allgemeingültig zu halten geneigt sind. Entwurf einer Theorie und Literatur der schönen Redekünste, Berlin und Stettin 1805. Vorbericht p. X sq.*

FÜLLEBORN (*v*); nec erit facile verum ullum utileque novæ disciplinæ aut inventum aut præceptum, quod ex antiqua illa non possit erui.

Triplicem constituerunt ab ARISTOTELIS inde tempore antiqui Rhetores Inventionis oratoriæ materiam, eamque ab solvi docuerunt λόγοις, ἡθεσι & πάθεσι: quæ tamen cum singula fermone, tamquam communi, ut ita dicam, vehiculo utantur, præeunte DIONYSIO Halicarnaseo (*x*), argumenta (λόγοι ἢ πίσεις) ἀποδεικτικὰ, ἡθικὰ & παθητικὰ, si non commodius, haud incommodius certe, appellari possunt. Dixerunt vero ista, quippe ad docendum valentia, necessitatis esse, illa, ad placendum, delectationis, hæc, ad commovendum fortiter, victoriæ (*y*). Quod ultimum quam vere pronuntiatum

v) Häufig habe ich der Kunststücke und Nothhelfer der älteren Rhetoriker Erwähnung gethan, und ich sehe voraus, daß mehrere Geschmacksrichter dieser altfränkischen Pedanterey lachen werden. Philosophie des Styls! werden sie ausrufen, man gebe den Zuhörern Philosophie! Je ausgemachter es ist, daß der Lehrer einen gemischten großen Anzahl von Zuhörern seinen Unterricht, um nützlich zu werden, nicht auf Genies und nicht auf Dummköpfe, sondern auf die Mittlern zwischen beyden berechnen müsse; desto mehr wird er dafür zu sorgen haben, daß sie nicht allgemeine Ansichten, sondern bestimmte Anleitungen bekommen, daß sie nicht über Denkform und Synthesis schwatzen, sondern Gedanken haben und darstellen lernen. Und dazu sind die aus einzelnen Erfahrungen abgezogenen Regeln und Schemate, wie sie in den älteren Rhetoriken vorkommen, sehr behülflich. Der sogenannte rhetorische oder stylistische Unterricht hat es nicht sowohl mit Kenntnissen, als vielmehr mit Fertigkeiten zu thun. Rhetorik, Breslau 1805, Vorrede p. I sq.

x) Judicium de Lyfia, cap. 24.

y) CICERO Orat. c. 21 f. 69.

tum fuerit, ex sequentibus haud obscure, ut speramus, patebit.

Poësin Prosa fuisse oratione antiquiorem, cum ex Historiarum fide, tum maxime ex primigenia & hominum & lingvarum conditione & indole demonstratum iverunt plurimi, & in his clarum Berolinensis Scientiarum & Litterarum Humaniorum Academiae membrum, THIEBAULT (z): quod tamen non de sermone, cujus, ne CICERONIS quidem ætate, ulla erant præcepta (a), sed de contentione s. elaborata oratione valere, facile est ad intelligendum. Oppido namque patet, id semper secum tulisse naturam rationesque hominum, ut inter se sociarentur, ut animi sensa alter alteri indicaret, ut colloquia cum se invicem sererent, utque, quod omnium eadem societate junctorum interesset, prudentiores potissimum svaderent, reliqui exsequerentur: uti & ne concipi quidem potest, quo pacto, sine prævia aliqua lingvæ sermonisque cultura & exercitatione, efflorescere ex mutis plane ingeniis potuisset Poësis. Hinc, quamvis primis illis immortaliter de mortalium genere meritis Poësis s. Vatribus id minime invidemus, quod dicuntur cædibus & victu fædo deterruisse silvestres homines, publica privatis secrevisse, sacra profanis, dedisse jura maritis, oppida fuisse molitos, leges incidisse ligno (b); priores tamen, si quid perspicere valemus, eos fuisse putandum est, qui soluta Svadæ facultate idem efficerent (c), sed conatu a

B

poë-

z) Histoire de l' Academie Royale de Berlin pour l' année 1766.

a) CICER. Offic. L. I. c. 37 f. 132.

b) HORAT. Epist. ad Pisones v. 391 sqq.

c) CICERO de nat. Deor. L. II. c. 59 f. 148. de Invent. L. I. c. 2 f. 2 sq. de Orat. L. I. c. 8 f. 33. QUINTIL. L. II. c. 16 f. 9. cfr. L. III. c. 2 f. 4, & ad hunc locum nota GESNERI. Cfr. etiam VIRGIL. Æn. I. 148 sqq.

poëtis, &, quales tum erant, philosophis (*d*) alendo. Ut-
 cunque vero judicabuntur ista, mature satis habitus est Elo-
 quentiae honos, & diligens in illam comparandam collata ope-
 ra. Testantur hoc asserita Diis & in primis Mercurio inven-
 tae facundiae laus; conciones (*ἀγοραί*), quibus viri redderen-
 tur clari (*ἀξιπρεπέες*); datus Achilli praecipit Phoenix, ut
 ille non solum actor rerum, sed orator quoque verborum
 evaderet (*e*); Homericorum ad Trojam ducum, quos inter
 Ulysyes dicitur verba ex pectore emisisse in tribus nivalibus
 similia hibernis (*f*), & eivaviloqui Nestoris lingua melle dul-
 ciorum profluxisse sermonem (*g*), orationes; proposita inter
 juvenes eloquentiae certamina (*h*); & lites actoresque in cly-
 peo Achillis caelati (*i*). Et valebat sane, illo jam tempore,
 de incredibili Eloquentiae vi ingeniosus Gallorum de Hercule
 suo Ogmio, Facundiae praeside, mythus, quod Numen ita
 adumbrari sive visse narrat LUCIANUS (*k*), ut ingentem homi-
 num multitudinem, omnes ab auribus revinctos catenulis, e
 lingua Dei egredientibus, at minime invitos, sed volentes &
 alacres, non traheret, sed duceret: at multo etiam laetius flo-
 rare coepit praestantissima haec & reliquarum omnium domina
 ars in liberis & a moderatore uno ad populare imperium
 trans-

d) CICERO Tuscul. Qu. L. V. c. 2 f. 5. cfr. de Orat. L. I. c. 9
 f. 36 sq.

e) HOMER. II. IX. 441 sqq.

f) Idem ibid. III. 221 sq. cfr. QUINTIL. L. XI. c. 3 f. 158. L. XII.
 c. 10 f. 64. GELL. Noct. Att. L. I. c. 15.

g) HOMER. II. I. 248 sq.

h) Idem ibid. XV. 284.

i) Idem ibid. XVIII. 497-508. Cfr. QUINTIL. L. II. c. 17 f. 8.

k) Προσλαλία ἢ Ἡρακλῆς.

translatis Græcorum civitatibus, quarum omnium instar erant Athenæ. *Nec enim, CICERO (l) inquit, in constituentibus rempublicam, nec in bella gerentibus, nec in impeditis ac regum dominatione devinctis, nasci cupiditas dicendi solet: pacis est comes, otiique socia, & jam bene constitutæ civitatis quasi alumna quædam, eloquentia; quod autem addit, bene, id non usquequaque verum est.* Cum namque ceteræ Græcorum respublikæ severiori temperatorique uterentur disciplina, & a blande imperiosis Demagogorum artificiis magis abhorrent, in illa Minervæ urbe, *mixtis omnibus, tantum quisque orator sapiebat, quantum erranti populo persuaderi poterat; omnia populus, omnia imperiti, omnia, ut sic dixerim, omnes poterant; eratque magna ista & notabilis Eloquentia alumna licentiæ, quam stulti libertatem vocabant, comes seditionum, effrenati populi incitamentum, sine obsequio, sine servitute, contumax, temeraria, arrogans (m).* Facile est judicatu, quam late posset in tali rerum constitutione dicam an tempestate evagari Oratorum aut libido, aut ingenium; quam parata ipsis esset ad honores, ad opes, ad dignitatem via; quanta auctoritate in aures concionum, in judicium animos influerent; quamque facilis esset ab honesto & laudabili artis usu ad ejusdem abusum transitus. Hinc crebræ illæ de civitatibus Oratorum ope non sustentatis sed everfis querelæ (n); hinc professio Oratorum forensium ab EPICURO *κακροεχυσία (o)*, Rhetorice a SOCRATE adulatrix

B 2 &

l) Brut. c. 12 f. 45. cfr. de Orat. L. I. c. 8 f. 30. & Præfatio JON. DAV. MICHAËLIS ad ROB. LOWTH de Sacra Poësi Hebræorum, Gætt, 1770, p. XXIII, XXVIII sqq.

m) Dialog. de Oratoribus c. 36, 40.

n) CICERO de Invent. L. I. c. 2 f. 3, c. 3 sq. f. 4 sq. de Orat. L. I. c. 9 f. 38. QUINTIL. L. II. c. 16 f. 4.

o) AMMIAN. MARCELLIN. L. XXX. c. 4.

& cavillatrix, ab ATHENÆO Peripatetico fallendī ars appellata (p); hinc ÆSCHINIS illa &, post hunc, M. CATONIS definitio, qua Oratorem eum dictum voluerant, qui esset ἀνὴρ εὐγνώμων δυνατὸς εἰπεῖν, vir bonus dicendi peritus (q), ab HERENNIO SENEZIONE ita conversa, ut virum diceret malum, dicendi imperitum (r); hinc ea in Oratores cavillatio, quod ex utraque causæ parte dicerent (s); hinc Eloquentia, ex Lycurgea lege, Lacedæmone expulsa (t), hinc Rhetores Senatus consulto censorioque edicto aut Roma ejeti, aut ita coerciti, ut ludos claudere cogerentur (u). Et objectum utique est ipsi SOCRATI, at multo etiam magis Sophistis, quod docerent τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν, idemque & tentarent (v); defenderat PHOCION, quantumvis & bonus & severus pecuniarumque contemtor, mali cujusdam hominis in judicio causam (x); constitit e THEMISTOCLIS cum ARISTIDE contentione,

p) QUINTILIAN. L. II. c. 15 ff. 23, 25.

q) Idem L. XII. c. 1 f. 1.

r) PLIN. Min. L. IV. Epist. 7. Parodia, qua verba, minus plena, qua sensum, pleniore, uti debuisset HERENNIUS (de eo vide TACITUS Agricola, c. 2 & 45), nisi AQUILIUM expressisset REGULUM, qui, imbecillo latere, confuso ore, hæsitante lingua, tardissima inventionem, memoria nulla, ingenio infano, & dignus risu magis quam gemitu, per impudentiam tamen & furorem eo pervenerat, ut orator a plurimis haberetur.

s) QUINTIL. L. II. c. 17 f. 30. CICER. de Orat. L. II. c. 7 f. 30.

t) QUINTIL. L. II. c. 16 f. 4.

u) SVETON. de claris Rhetoribus c. 1 f. 2 sq. CICER. de Orat. L. III. c. 24 f. 93 sq. Dial. de Oratoribus c. 35.

v) ARISTOPHAN. Νεφέλα. v. 98 sq. 104, 112 sqq. 882 sqq. ARIST. Rhetor. L. II. c. 24 extr. CICER. Brut. c. 8 f. 30. QUINTIL. L. II. c. 16 f. 3. GELL. L. V. c. 3.

x) PLUTARCH. in Phocione c. 15.

ne, quanto antistaret eloquentia innocentiae (y); dicitur CARNEADES Romæ non minoribus viribus contra justitiam disersuisse, quam pridie pro justitia dixerat, eoque potissimum id meruisse, ut quam primum dimittendus a M. CATONE Majore cense-
retur (z); pervenerat C. TERENTIUS VARRO, proclamando pro fordidis hominibus causisque adversus rem & famam bonorum, primum in notitiam populi, deinde ad honores (a); extorta est JULIO CÆSARI Dictatori causa optima C. COTTÆ patrocinio (b); nocentem, modo ne nefarium impiumque, aliquando defendi, velle multitudinem, pati consuetudinem, ferre etiam humanitatem, monet CICERO (c), quem quoque gloriatum arguunt QUINTILIANUS & JULIUS RUFINIANUS (d), se in causa CLUENTII tenebras offudisse iudicibus; queriturque OVIDIUS (e):

*Discitur innocuas ut agat facundia causas:
Protegit hæc fontes, immeritosque premit.*

Patet

y) CORNEL. NEP. in vita Aristidis c. 1.

z) QUINTIL. L. XII. c. 1 f. 35. PLIN. H. N. L. VII. c. 31. cfr. PLUTARCH. in Catone Majorè c. 44. Idem CARNEADES cum CRITOLAIO Peripatetico & DIOGENE Stoico, cum Romæ de maximis Atheniensium rebus agerent (CICER. de Orat. L. II. c. 37 f. 155), eo perpulerunt senatum, ut, quod vellent, impetrarent, diceretque hic, miseros eos fuisse, non ut persuaderent (*πεισσοῦντας*), sed ut cogerent (*βιάζομένους*). ÆLIAN. V. H. L. III. c. 17.

a) LIV. L. XXII. c. 26.

b) VALER. MAX. L. VIII. c. 9 ex. 3.

c) Offic. L. II. c. 14 f. 51.

d) Ille L. II. c. 17 f. 21; Hic, de Figuris sententiarum & eloquenti-
nis L. I. c. 13.

e) Trist. L. II. eleg. I. v. 273 sq. cfr. Dialog. de Oratoribus c. 124

Patet ex jam dictis, non semper *Oratorum eloquentiæ moderatricem fuisse auditorum prudentiam* (f), sed sæpe deluisse hanc, aut, sicubi adesset, infidiatam ei haud raro fuisse flexanimam illam reginam rerum orationem. In Deliberativo certe genere totæ Græcorum respUBLICÆ sedentis concionis temeritate administrabantur (g), quæ igitur, ut a PERICLE quondam Athenis, sic ibidem ab insequentibus, & ab aliis alibi regenda erat. Ad judicia quod attinet, solebant quidem Athenis iudices jurejurando adigi ad pronuntiandam ex legibus, nec nisi ubi hæc aut non haberentur, aut non satis essent definitæ & manifestæ, ex τῆ γνώμῃ τῆ ἀρίστη, sententiam (h); sed eludebatur sæpe hæc cautio partim a causarum patronis, legum aut obscuritatem accusantibus aut vim infringentibus, & naturalem, quam præ se sollicitè & artificiosè ferebant, æquitatem contra scriptum jus tuentibus, partim ab ipsis iudicibus, indoctis haud raro & imperitis, aut, quod pejus erat, partium studio ductis & præstringi se veritatis specie sinentibus. Erat quoque ibidem celebre & religiosissimum Areopagi iudicium, quod, cum homines, etiam meliora cupientes, affectuum turbine in devia sæpe abripi videret, orandi potestatem ita recisam volebat, ut non solum extra rem dici quidquam prohiberet, verum etiam affectus moveri vetaret, & propterea proœmia quoque atque epilogos nollet (i). Neque
nulla

f) CICER. Orat. c. 8 f. 24.

g) Idem pro Flacco c. 7 f. 16.

h) JUL. POLL. Onomast. L. VIII. c. 10. cfr. ARISTOT. Rhetor. L. I. c. 15 f. 5, 12. Obtinuit fere idem & apud Romanos.

i) ARISTOT. Rhetor. L. I. c. 1 f. 5. Mirus est, & a MEURISIO, WERNSDORFIO, SPALDINGIO notatus QUINTILIANI (L. II. c. 16 f. 4. L. VI. c. 1 f. 7. L. X. c. 1 f. 107) error, qui, quod in Areopago tantum valuit, de omnibus Atheniensium tribunalibus prædicat. Refellitur etiam LYCURGI in oratione contra Leocratem testimonio, & multis historiarum orationumque monumentis.

nulla tamen erat, vel in iustissimo hocce & ex meris, probatis populo, Archontibus, Thesmothetis, Polemarchis, Sacrorum Regibus composito iudicio, aut arctandæ legitimæ potestatis, aut tentandæ iudicium religionis occasio; nam præterquam quod iam a PERICLE fractum fuit istud tribunal, majorque ipsi iudiciorum pars adempta (k), videtur etiam exemplum HYPERIDIS infra afferendum aperte satis monstrare, non fuisse sapientem illam legem a corruptione omni liberam servatam. De ceteris vero Atheniensium iudiciis memorabile erat ALCEBIADIS dictum, qui, cum capitis anquisitus e Sicilia ad causam dandam evocaretur, percunctanti cuidam, cur patriæ de se iudicaturæ non fideret, respondisse fertur, metuere se, ne pro albo calculo ater in urnam per errorem conjiceretur (l). Verbo: populare ubique fere erat Græcis oratoribus auditorium, idemque propterea impetu potius & vi regendum, quam frigidioribus argumentorum probationibus docendum.

Latinam quantumvis linguam atque facundiam Græca inferior in iudicere QUINTILIANUS (m), non fuerat illa tamen huic, libera manente republica, multum absimilis. Ab AGRIPPA inde MENENIO (n), ad ultima popularis regiminis tempora immo superstitem umbram, delectare potius & vincere mentes quam docere studuerant Oratores. Hinc apud Romanos quoque insignis effloruit Eloquentiæ honos, in quo comparando vel principes defudarunt reipublicæ viri; in primis cum sine illa parum prodesse civitatibus sapientiam existimarent (o).
Sic

k) PLUTARCH. in Pericle c. 18. cfr. Idem in Solone c. 28.

l) Idem Ἀποφθεγγμ. c. 63.

m) L. X. c. 1 f. 100. L. XII. c. 10 f. 27 sqq. atque 38.

n) Liv. L. II. c. 32.

o) CICERO de Invent. L. I. c. 1 f. I.

Sic mira erat in C. JULIO CÆSARE, hujus præcipue rei studio-
fo, sermonis elegantia (p); sic POMPEJUS ille *Magnus*, sic
M. ANTONIUS, sic AUGUSTUS, sub ipsis civilibus bellis non
omiserunt declamandi consuetudinem (q); sic ipsi homines no-
vi, & hos inter maxime CICERO, eniti cupiebant. Cum enim
*due essent artes, quæ possent locare homines in amplissimo gra-
du dignitatis: una imperatoris, altera oratoris boni (r)*, se-
quebantur haud pauci utramque, qui imbelles erant, hanc
maxime. Neque eadem tamen in causis omnibus erat Romæ
atque Græcæ eloquentiæ conditio, Causidico plus Romæ
datum erat, quam Athenis; at contra minus Svalori (s), qui
tamen

p) QUINTILIAN. L. X. c. I f. 114.

q) SVETON. de claris Rhetoribus c. I f. 6 sq. cfr. Idem, in Cæsare
c. 55, in Augusto c. 84. CICER. Brut. c. 72 f. 252 sq. c. 75
f. 261 sq.

r) CICER. pro Murena c. 14 f. 30. cfr. Brut. c. 68 sq. f. 241 sq.
de Inv. L. I. c. 4 f. 5. Dialog. de Oratoribus c. 36.

s) *Les avocats de Rome avaient, sans contredit, plus d'avantage
que ceux d'Athènes: l'empire Romain étant infiniment plus étendu,
les grandes causes devaient être beaucoup plus multipliées; d'
ailleurs, à Athènes, plusieurs causes étaient renvoyées au tribunal
de l'Aréopage. - - - Mais les orateurs Romains avaient un champ
beaucoup moins libre dans les délibérations communes, quand il fal-
lait parler au peuple. La constitution Romaine était moitié aristocra-
tique, moitié démocratique: le sénat à Rome était bien aussi puissant
que le peuple. - - - Il fallait avoir autorité pour haranguer le
peuple: un simple particulier ne pouvait pas, quand il voulait, par-
ler dans la tribune pour le bien général. - - - Mais à Athènes,
quand on voulait délibérer sur une affaire importante, on était as-
semblé dans la place publique: un héraut s'avancait au milieu des
Athéniens, & demandait à haute voix, au nom de la patrie, qui
des citoyens assemblés voulait parler pour elle. Alors, comme si la
patrie elle-même l'eût appelé, un citoyen, quel qu'il fût, pourvu
qu'il eût du zèle & du talent pour la parole, se levait & mgn.*

tamen si vel pauciores habebat consilii dandi occasiones, haud minori certe vi in concionis animos auresque influebat. Hujus quidem natura non uno in loco graphice a CICERONE depingitur: mobilis, huc illuc fluctuans, ex veritate pauca, ex opinione multa æstimans, non delectu aliquo aut sapientia ducta ad judicandum, sed impetu nonnunquam & quadam etiam temeritate, cedens precibus, mota plerumque gratia, & ut in clamores plaususque, sic, ubi parum aut ipsa favebat, aut oratoris vi impellebatur, in acclamationes adversas & sibilos prona (t). Cavendum igitur haud minus erat Romanorum Oratoribus, quam cavere sibi quondam siveverat Olympius ille PERICLES (u), ne quod ipsis verbum in mentem veniret, quo populus offenderetur: sed iidem, firmata jam auctoritate, aut nondum reflante instabili ventosæ plebis aura, si vel contraria ipsius voluntati svaderent aliquando, si vel objurgarent, feliciter plerumque assequebantur omnia. Quid? quod nec minus fere apud patres valebant, & ne privati quidem sine potestate erant, cum & populum & senatum consilio regerent (v). Nam et si vere dixisse videtur QUINTILIANUS (x): si mihi den-

C tur

tait à la tribune. - - Dès qu'il avait parlé une ou deux fois, & qu'il avait plu, il était dès-lors regardé comme un des principaux de l'état. La république l'élevait aux charges, l'employait dans ses négociations, l'envoyait en ambassade; c'était un de ses ministres: orateur & ministre, étaient à Athènes deux mots synonymes. AUGER l. c. p. 32 sqq. 28 sq. cfr. CICER. pro Flacc. c. 7 f. 15. Dialog. de Orat. c. 37.

t) CICER. pro Murena c. 17 f. 35 sq. pro Roscio com. c. 10 f. 29. pro Plancio c. 4 f. 9 sqq. de Orat. L. II. c. 83 f. 339 sq. cfr. L. I. c. 33 f. 152. Orat. c. 63 f. 214. Brut. c. 69 f. 242. Dialog. de Oratoribus c. 39.

u) QUINTIL. L. XII. c. 9 f. 13. cfr. PLUTARCH, in Pericle c. 16. & CICER. Topic. c. 19 f. 73.

v) Dialog. de Oratoribus c. 36.

x) L. II. c. 17 f. 28. cfr. L. XII. c. 10 f. 52.

tur sapientum conciones atque omne concilium, nihilque invidia valeat, nihil gratia, nihil opinio prasumpta, perquam fit exiguus eloquentiæ locus, Et prope in sola delectatione ponatur, poterantque omnia in senatu, utpote sapiente, minore apparatu agi (y); tamen etiam ibi magna erat vis copiose admirabiliterque dicentis, & parum putabatur breviter censere, nisi qui ingenio & eloquentia sententiam suam tueretur (z). Judicia si spectaveris, idem fere obvenit discrimen, inter ea nempe, quæ ex bonis aut prudentibus saltem viris composita erant, eaque, quæ a populo exercebantur, quæ quamvis procedente tempore restringerentur & rariora evaderent, non erant tamen vel CICERONIS ætate insveta. Et certe tum quidem, quam unquam, magis id obtinuit, ut mali plurimum posent (a), ut callidorum causidicorum artibus fallerentur judices (b), ut ex immentia illa diffusaque legum copia (c), & captiosis singularique studio occultatis agendi formulis, quid rectum esset ægre eruerent, ut nulla certa pronuntiandi forma tenerentur (d), ut plura judicarentur odio, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua permotione mentis, quam veritate, aut præscripto, aut juris norma aliqua, aut judicii formula, aut legibus (e), utque auderent Oratores nonnunquam vel

y) CICERO de Orat. L. II. c. 82 f. 333. cfr. QUINTIL. L. XI. c. I f. 45.

z) Dialog. de Oratoribus loco proxime laudato. Cfr. CICERO pro Murena c. II f. 24.

a) CICERO de Invent. L. I. c. 4 f. 5.

b) QUINTIL. L. IV. c. 2 f. 59.

c) SVETON. Cæs. c. 44 f. 3.

d) QUINTIL. L. V. c. 13 f. 5. cfr. L. XII. c. 10 f. 53.

e) CICER. de Orat. L. II. c. 42 f. 178. cfr. Orat. c. 37 sq. f. 130, 132.

vel contra leges ferre (*f*). Erat &, ubi aut armorum & manuum, aut pecuniarum vi corrumpere iudicia: sic absolutus CLODIUS, sic CICERO in exilium actus; quæ tamen huc non alio nomine pertinent, quam quatenus id aut metu aut cupidine factum.

In utriusque igitur gentis Eloquentia potentissimas auditoribus faces admovebant *Affectus*: horumque vis, præter jam dicta, e mox dicendis melius etiam elucebit. Excuserunt quidem sollicitè, & cum iudicio egregie subactò, partim quid ferret ingenium, quid tentari vetaret, partim quibus materiis & occasione hi animorum motus convenirent, quibus minus: sed ubicunque nec in nugis, nec invita Minerva, agi poterant tragœdiæ, agebant. Erat enim Oratori quasi scena concio (*g*): & quemadmodum, cum in fictarum rerum actore nihil esset ad fidem spectaculo faciendam aptius, quam si cum sensu, quæ dicenda erant & agenda, dicerentur & fierent, POLUS Tragœdus, Electram SOPHOCLIS acturus, & in illa persona urnam quasi cum Orestis ossibus gestaturus, sumpta e sepulcro dilecti filii urna, non fictum sed veram expressit dolorem (*h*); sic Antiquorum Oratores, ubicunque fieri id commode & cum fructu poterat, lacrimas, & in univèrsum affectus, sed præcipue Iræ, Odium, Metum, Invidiam, Misericordiam, nec dicendo solum, sed & faciendo quædam, movere tentabant (*i*). Huc pertinent inter Græcos exempla ÆSCHINIS, adstantes sibi, cum contra accusationem a DEMOSTHENE factam

C 2

fe

f) Exempla vide apud CICERONEM pro Domo, c. 19 f. 50.

g) CICERO Læli. c. 26 f. 97. de Orat, L. II, c. 83 f. 338.

h) GELL. N. A. L. VII. c. 5.

i) QUINTILIAN. L. VI. c. 1 f. 30. c. 2 f. 20; cfr. CICER. de Orat, L. II. c. 82 f. 337.

se defenderet, habentis patrem senem, fratres, affines, liberos, eosque & se Athenarum populo commendantis (k); atque HYPERIDIS, famosam illam *ἑταίρειαν* PHRYNEN, impietatis ream factam, non tam reliqua, quantumvis admirabili, actione, quam dirupta ipsius tunica & nudato pulcherrimo pectore, præfenti jam paratæ condemnationis periculo eximentis, καὶ τὰς ἐπιλογυὰς δίκτας ἐν τῆς ὄψεως αὐτῆς ἐπιθέητογεύοντος (l). Similia his sunt apud Romanos sequentia. In SERVIUM GALBAM, Oratorem non in agendo solum, sed etiam in meditando vehementem atque incensum, quæstionem de Lusitanis contra interpositam fidem interfectis tulerat L. SCRIBONIUS LIBO, tribunus plebis, metuendumque omnino erat accusato, ne damnaretur, quem tamen casum miseratione in primis elapsus est, propinqui sui C. SULPICII GALLI pupillum filium suis circumferendo manibus atque in humeros pæne attollendo, simulque duos filios parvos in concionem productos tutelæ populi Romani commendando (m). Neque minus Orator M. ANTONIUS, cum consularem reum MANIUM AQUILLIUM, & multis avaritiæ cri-

k) ÆSCHIN, Λόγ. περὶ παραπροσβείας, in fine. Nec absimile fuit CICERONIS, contra VERREM, in JUNIO (non JUNIA, ut est in EARNESI Initiis Rhetoricis §. 95) puello, pupillo, ingenuo, artificium, de quo vide in Verr. c. 51 sqq. f. 130 sqq. 135, 137, 139, 141 sqq. I. 6, 148. c. 58 f. 151 sqq. Cfr. Orat. c. 38 f. 131. QUINTIL. L. VI. c. 1 f. 33.

l) ATHENEUS, Deipnosoph. L. XIII. c. 6. QUINTILIAN. L. II. c. 15 f. 9. PLUTARCH. in X. Oratoribus & HYPERIDIS vita c. 3. Cfr. CLEMENTIS ALEXANDRINI Πρωτοπρωτον, & ARNOBII adversus gentiles L. VI. In ipso Arcopago actam fuisse causam, ex ATHENÆI narratione effecit WERNSDORFIUS; videturque ista feverisimæ justitiæ profanatio ansam dedisse non condendi quidem, sed renovandi, de affectibus in illo judicio non movendis, decreti.

m) CICER. de Orat. L. I. c. 53 f. 227 sq. Brut. c. 22 sq. f. 88 sqq. QUINTILIAN. L. II. c. 15 f. 8.

crimini testimonioque convictum, in iudicio defenderet, flebili & ad misericordiam commovendam apto vocis sono, assidentisque C. MARII lacrymis, sed maxime diloricando accusati senis pectus, ejusque retegendo cicatrices, quæ honestorum erant pro patria acceptorum vulnerum vestigia, id effecit, ut ille absolveretur (n). De altero vero illo M. ANTONIO, Triumviro, ejusque eo artificio, quo, præter funebrem & valde patheticam orationem, ad insectandos JULII CÆSARIS interfectores populi faciem vehementissime incitavit, QUINTILIANUM (o) audiamus loquentem: *Populum Romanum egit in furorem prætexta C. CÆSARIS prolata in foro cruenta: sciebatur interfectum eum, corpus denique ipsum impositum lecto erat; at vestis tamen illa sanguine madens ita representavit imaginem sceleris, ut non occisus esse CÆSAR, sed tum maxime occidi videretur. Que omnia (jam enim exemplorum satis est) manifeste docent, verissime esse a CICERONE (p) dictum, multo plus proficere eum, qui inflammet judicem, quam illum, qui doceat; & pathetico perturbari animos atque concitari, hoc eripi causas, hoc, cum rapide feratur, sustineri nullo pacto posse, in hoc uno regnare orationem.*

Conversa, post CICERONIS maxime fata, reipublicæ facie, & a populo ad unius imperium traductis rebus plurimis, crederetur quidem perrepererunt Poësis aliæque elegantiores artes, sed Eloquentia, incisus quasi nervis, langvescere mox cœpit
at-

n) CICER. in Verr. L. V. c. 1 f. 3. pro Flacc. c. 39 f. 98. de Orat. L. II. c. 28 f. 124. c. 47 f. 195 sq. Brut. c. 38 f. 142. QUINTILIAN. L. II. c. 15 f. 7. L. XI. c. 3 f. 170 sq. Liv. Epit. L. LXX.

o) L. VI. c. 1 f. 31. Cfr. PLUTARCHUS in Antonio c. 19.

p) Brut. c. 23 f. 89. Orat. c. 37 f. 128. cfr. QUINTIL. L. VI. c. 2 f. 2. 6, q. HORAT. A. P. v. 423 sq.

atque frigere. Sublati jam erant populares illi cœtus, in quibus dominatus maxime fuerat Orator; in curia & magis etiam in principum aulis, rarus erat longioribus orationibus locus; ipsamque forensis eloquentiam non solum AUGUSTI disciplina, sed ipsa illa a populo ad Imperatores translata provocatio, & reliqua temporum conditio pacaverant (q). Certe tum oratoriæ artis vi minus, quam principum aut faventium aut iratorum nutu, id effectum, quod multos antea fuisse acerbè questos, QUINTILIANUS (r) indicat: *Eloquentiam esse, quæ poenis eripiat scelestos, cujus fraude damnentur interim boni*; sed erat tamen, in privatis maxime causis, etiamdum Oratori haud nimis angustus campus relictus, ut adhuc posset is, quemadmodum acer eloquentia EPRIUS MARCELLUS & molestus interrogator VIBIUS CRISPIUS (sed uterque simul delationibus & accusationibus infamis), ex humilibus potentes ac divites fieri (s), utque, QUINTILIANO (t) teste, summis, sua ætate, forum illustraretur ingeniis. Erant & hæc, magisque etiam, talia, quæ, arguente CORNELIO CELSO (u), simile tantum veri peterent, quibusque non bonâ conscientia, sed victoria, esset præmium; sed FABIIUM ipsum si exceperis, quem, si in schola declamantem, multo certe magis in foro agentem, deprehenderunt frequenter non solum lacrimæ, sed pallor & veri similis, immo verus quoque dolor (v), plures forsitan aut ambitu

q) Dialog. de Oratoribus c. 38 sq. & 41. cfr. CICER. de Orat. L. II. c. 48 f. 199. QUINTIL. L. VI. c. 1 f. 36.

r) L. II. c. 16 f. 2. cfr. TACIT. Annal. L. I. c. 2 extr.

s) TACIT. Annal. L. XIII. c. 33. L. XIV. c. 28. L. XVI. c. 22, 28 sq. 33. Hist. L. II. c. 10. L. IV. c. 41. Dialog. de Oratoribus c. 8.

t) L. X. c. 1 f. 122.

u) Apud QUINTILIANUM L. II. c. 15 f. 32.

v) Idem L. VI. c. 2 f. 36. cfr. L. IV. c. 2 f. 86.

būtu, aut aliis quam oratoriis artibus, id effecerunt, quod suapte vi atque in iudicium & multitudinis animos illapſu præſtiterant divini illi priorum temporum Oratores. Quid enim illa ætate egregii exipectandum, qua in umbratiles Rhetorum exercitationes tota fere ſemet contraxerat augetior diu Eloquentia; qua his in ſcholis ſtultiffimos fieri adoleſcentulos videbat PETRONIUS ARBITER (x), quia nihil ex iis, quæ in uſu eſſent, aut audirent aut viderent, ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque quaſi papavere & ſefamo ſparſa, quibus effectum eſſet, ut corpus orationis enervaretur & caderet; qua NERONI, facundiæ certamina ingreſſo, palmam detulerat adulatio (y); quaque centumvirales, tum temporis graviſſimæ cauſæ obiculis patebant adoleſcentulis, quos ſequabantur auditores, laudicoeni per contumeliam appellati, & trium quique denariorum ſportulis ad laudandum ciendosque clamores redempti (z)?

Vidimus in liberis Græcorum civitatibus & Romana republica lætiſſime floruiſſe aliquamdiu Eloquentiam, idque temporibus turbulentiffimis & maxime ancipitibus maxime, poſt ſedatas autem & unius, vel optimi, arbitrio ſubjectas res, cito defeciſſe: nequaquam enim par gubernatoris eſt virtus, cum placido & cum turbato mari vehitur (a). Ut vero antea affectuum campus is fuerat, in quo maxime dominata erat oratio, ſic, hujus refrigeſcente vi, illi quoque non ſenſim ſed cito de-

x) Satyric. c. 1 ſq. cfr. QUINTILIAN. L. X. c. 1 ſ, 43, 12ſ. L. XII. c. 10 ſ. 73.

y) TACIT. Annal. L. XIV. c. 21.

z) Tanti conſtat, ut ſis diſertiſſimus; PLIN. L. II. ep. 14. Cfr. Dialog. de Oratoribus c. 38.

a) PLIN. L. IX. ep. 26.

deferbuerunt. Fuerat iis in illa contentionis pugna, discrimine, acie, cui sua negotia frequenter assimulabant veterum Oratores, aut utendum aut cedendum, in primis cum sine illis ne ex improborum quidem & omnia perturbare cupientium civium manibus eripi posset victoria: quo etiam argumento fimet tuentur ii, qui affectuum usum, quamvis haud semper laudandum, retinendum tamen voluerunt. Nequiverunt non fateri, ad docendum nihil, sed ad obscurandam potius mentem & quasi extra se rapiendam valere affectus, cumque iudicem misericordia, ira, similibusve a veritate depelli nollent, indigne sane tulerunt fuisse hanc sæpe & a multis violatam; nec dissimulare tamen sibi potuerunt, cum esset sæpius apud omnino imperitos loquendum, nisi hi & delectatione allicerentur, & viribus traherentur, & nonnunquam turbarentur affectibus, nec ipsa, quæ justa & vera & in commune profutura essent, teneri posse (b). Cur vero tanta esset in Antiquorum Eloquentia vis atque potentia affectuum, id, præter ipsam horum, & populorum, quos in consensum sui abstracturi erant, naturam, ex priscae illius (pragmaticæ quidem) Eloquentiæ scopo atque proposito facillime perspicitur. Id enim semper quærebat ista, ut in re præsentem, confestim & sine mora, audientes non solum vellent idem, quod orator, sed decernerent etiam atque exsequerentur (c): ut bella denuntiarent, ut pacem & fœdera amplecterentur, ut imperia darent aut adimerent, ut leges juberent aut antiquarent, ut reos damnarent

b) QUINTILIAN. L. II. c. 17 s. 26 sqq. L. V. Proœm. s. I. c. 14 s. 29. L. VI. c. 1 s. 7.

c) *Je définis l'éloquence, l'art de persuader par le discours, de déterminer sur-le-champ les volontés. - - Pourquoi ajouté-je sur le champ? n'est-ce pas resserrer l'éloquence dans des bornes trop étroites? C'est plutôt, à ce qu'il me semble, en donner une idée plus précise & moins vague, qui empêche qu'on ne la confonde avec ce qui n'est pas elle. AUGER l. c. p. 5 sq.*

innarent aut absolverent, & quæ erant alia hujusmodi. Extorsit hæc ipsa festinatio interdum vel invitis, sæpe non opinantibus, sed improvise affectuum turbine abreptis, sententias atque decreta, in quæ, si suppetisset perspicendæ veritatis & rei tranquilla mente judicandæ tempus, forte nunquam concessissent.

At hæc jam omnia aliter se nostris quidem temporibus habere, nemo est, qui non facile deprehendat. Segregavimus supra a veri nominis Eloquentia illam, quam Doctrinalem appellant, quamque, quoties stili floret laude non communi, *diserti* potius *sermonis* (*disfertitudinem* vocabat HIERONYMUS), aut *suaviloquentiæ*, quam *eloquentiæ* titulo ornandam velimus (*d*). Neque orationes morabimur Demonstrativi generis, ad pompam magis (*e*), quam ad certam quandam rem efficiendam, antiquitus jam compositas, & funera si exceperis (*f*), fortiore quovis affectu tum magis etiam vacuas. Ad Judiciale formam quod attinet, advertendum primo est, omni tempore in privatis causis minus, quam in publicis, valuisse eloquentiam (*g*); deinde, nostra haudquaquam tam frequenter, quam

D

Ve.

d) Par est ratio distinctionis Eberhardianæ (*Handbuch der Æsthetik*, 4:r Theil p. 17 sq.) inter Germanicas appellationes *Wohredenheit* atque *Beredsamkeit*, a qua neque multum abludit Antonianum illud, apud CICERONEM de Orat. L. I. c. 21 f. 94, inter *Disertum* & *Eloquentem* discrimen.

e) Hinc *genus apparatus* (*le genre d' appareil*) appellat AUGER l. c. p. 7.

f) QUINTILIAN, L. XI. c. 3 f. 153, 170.

g) POSTUMUM, Causidicum, jure ridet MARTIALIS (L. VI. epigr. 19), in lite de tribus capellis Cannas Mithridaticumque bellum & Punicum, & SULLAS MARIOSQUE MUCIOSQUE, magna sonantem voce manumque tota (cfr. CICER. Orat. c. 21 f. 72): quæ tamen epifodia ad majores causas accommodari haud inepte potuissent,

Veterum, ætate, tam illustres accusari aut defendi personas (h); tum, ubi tales casus incidant, non coram levi multitudi- ne, sed apud maturos & prudentes iudices rem agi; porro, vocis at- que actionis, qua plurimum pollebant Veteres (i), hodie lon- ge rariorem quam scripti esse ulum; raro, si unquam, per- mitti, sed multa potius dignum cenferi, ut scriptis talia im- misceantur, quæ ad rem ipsam haud proprie pertineant (k); adhæc, multo aliam jam esse, quam quondam fuerat, causi- dici personam, tantumque abesse, ut is iudicem regat, ut con- tra ab hoc ille regi, coërceri, multari, amoveri possit; ac tandem, sententiam, si a minoribus tribunalibus (apud nos qu- dem ruralibus maxime) discesferis, rarissime in puncto tem- poris, sed plerumque post rem bene meditatam excusiosque, si qui adhæserint, affectuum aculeos, pronuntiari; ut taceam, haud irrevocabilia esse inferiorum iudiciorum decreta, sed a superioribus ipsoque Summo Imperante, saltem ubi hoc aut partibus aut publicis custodibus visum fuerit, denuo, idque sine ira & studio, examinanda. Non caruerunt quidem honore in judiciali Gallorum Eloquentia PELISSONII, PORTAI- LII, PATROEL, COCHINII, DAGVESSAVII, LINGUETI (l), MALES- HERBII,

h) Cicéron accusait ou défendait, sur des matières & dans des circon- stances importantes, des hommes, qui avaient été consuls ou pré- teurs, qui aspiraient au consulat ou à la préture, c'est-à-dire les principaux à une ville la maîtresse du monde. La position de nos avocats est-elle la même? AUGER l. c. p. 26.

i) Ut nunc est, oratoribus actione nulla opus, nec in illis paucis & sedatis gestibus, quos hodie orationes desiderent, illa est, quæ Ve- teribus dicitur, actio, a qua Græcis orationes, in quibus ea locum habeat, αἰῶνες dicuntur; ERNESTI l. c. Præf. p. 4 sq. Absque affectibus languet omnis actio; SENECA de ira L. I. c. 5.

k) Exemplo esse potest statutum Codicis Svecani, qui a FRIDERICO Rege nomen habet, XIV. Cap. 5 §. R. Bl.

l) Gloriatum hic ipse, cum ceteri causidici in solitudine dicerent,

HERBIT, aliorumque nomina; nec in Britannia, ubi a Juratis, nonnunquam ex lege minus, quam ex injecta animis persuasione, rei aut fontes aut infontes palam proclamantur, fertilior laudum campus causfidicis vel defuit vel deest: at nusquam tamen talis, qualis in Hellade & Latio oratoribus olim contigerat (m).

Svaforiæ orationes, recentioribus quidem temporibus, in illis solum gentibus enitere potuerunt, in quibus penes cives a populo delegatos major minorve sita aut est aut fuit summæ potestatis particula: nec tamen in rebuspublicis aut justo minoribus (ut Luccensi, San-Marinensi), aut rigide aristocraticis (ut haud ita pridem Veneta) excellior ista hujus generis eloquentia unquam effulsit. In Svecia vero, qualis inter anni 1719 initium annique 1772 medium erat, in Gallia, post popularem illam anno 1789 factam rerum omnium non emendationem sed conversionem & stragem, per aliquod tempus in Britannia diutissime, simulque moderatissime, nec sine vigore

D 2

ta

fuisse se, quoties in jure ageret, magna concursantis multitudinis corona stipatum, hujusque animos & vehementer perculisse & fortiter tenuisse. Memoires & Plaidoyers T. VII. p. 436.

m) Fatentem audiamus idoneum harum rerum judicem, & quidem Anglum, Rev:m BLAIR: *The nature of the Bar anciently, both in Greece and Rome, allowed a much nearer approach to popular eloquence, than what it now does. Lectures on Rhetoric and Belles Lettres (Basil. 1801) Vol. II. p. 241. At the Bar, though, questionless, we have many able pleaders, yet few or none of their pleadings have been thought worthy, to be transmitted to posterity, nor have commanded attention any longer than the cause, which was the subject of them, interested the public. . . . The bounds of eloquence besides are now much circumscribed at the Bar, and, except in a few cases, reduced to arguing from strict law, statute or precedent; by which means knowledge, much more than oratory, is become the principal requisite. Idem ibid. p. 200, 204.*

tamen & per ipsum illum sapientem modum vel hodie super-
 stes, lætius explenduit eadem. Affectibus igitur locum non
 potuit non aliquando concedere, quorum, inter multa alia,
 hoc unum protulisse satis erit exemplum. Agitabatur quon-
 dam in Curia Regni Anglicani inferiore (*the House of Com-
 mons*) quæstio, an perduellionis, majestatis & graviorum con-
 tra pacem publicam delictorum reis advocatorum uti patrocini-
 o fas esset: consultacioni intererat ingeniosus ille simulque
 summæ auctoritatis vir, SHAFESBURY. Quid ille? ne verbum
 quidem proferre valere deliquio animi proximus videbatur.
 Reficere eum, ad resumendos spiritus, ad dicendam senten-
 tiam excitare tentabant collegæ, cum is demum in hæc verba
 erumperet: "Ex eo, quod mihi, hæc cogitanti tantum, con-
 tigit, judicate, cives, quo animo futurus sit is, qui in dicen-
 da capitis causa sibi ipsi relinquatur." Veremur, ne hic ju-
 sto plus infuerit mimici; sed docet tamen id ipsum exemplum,
 quid in gravi prudentique istius gentis confesfu dici, quid
 fieri, quid communi omnium assensu excipi potuerit. In Sve-
 cia tale quid nunquam ausa fuit eloquentia publica: & quan-
 tumvis diuturna ibi nonnunquam essent Comiticia, non pertige-
 runt tamen unquam ad septenne, quod Britannico Parlamento
 præfinitum est, temporis spatium; qua re factum etiam est,
 ut, mutatis sæpius publicis oratoribus, aliisque in aliorum vi-
 cem succedentibus, illa singulis deesset continua exercitatio,
 quæ sola oratoriam facultatem corroborat & sibi reddit bene-
 fidentem. Deliberativæ igitur Britannorum Svadæ (laudes no-
 væ & tum recens natæ Americanorum reipublicæ *συμβελίας*
 a LINGUETO datas vix confirmarunt posteriora tempora) quam-
 vis præ ceterarum gentium illa lubentes palmam tribuamus,
 fatentur tamen ipsi infularis illius populi scriptores, multum
 abesse, ut cum fulmineo illo priscorum eloquio contendere
 possit (n). Atque ne illa quidem reticenda est, cum ceteris

ho-

n) *Britannos quidem Oratores antiquis æquiparare audeat* JO. DAV. Mæ-

hodiernis gentibus communis, hujus rei causa, quod, quo magis intelligentiæ excutiendas dare consuevimus res singulas, eo etiam ad persentiendum, dandum & participandum affectuum impetum facti sumus frigidiores obtulioresque (o).

An igitur nostris jam orationibus nihil inest pathetici? Inest quidem, sed temperati, sed mitioris, quam apud præfatos; & rarius inest. Non ferimus sane orationem prorsus frigidam, & quamquam pristini fervoris impatientes, blandum tamen requirimus calorem. Volumus e quovis non mere erudito aut negotiali sermone & scripto elucere leniores saltem illos animi sensus: candorem, modestiam, pietatem, patriæ amorem, benevolentiam, humanitatem, in alienis malis miserationem, indignationem scelerum, & quæ sunt reliquæ hujus generis virtutes, quarum plerasque ἠθῶν f. Morum oratoriorum nomine comprehendere solebant Veterum Rhetores, quasque Affectibus valde esse affines, haud temere judicabant & ab illis vix nisi gradu differre (p). Quem ad-

CHAËLIS (l. c. p. XXIII.), quamquam actionem & vocem oratoris in illis desiderari a nonnullis videat; sed veriora videntur viri Angli jam laudati pronuntiata: *In neither of those countries (France and Great Britain) has the talent of public speaking risen near to the degree of its ancient splendor: - - the names of DEMOSTHENES and CICERO stand, at this day, unrivalled in fame. - - - Of orators, or public speakers, how little have we to boast? and where are the monuments of their genius to be found? In every period we have had some who made a figure, by managing the debates in parliament; but that figure was commonly owing to their wisdom or their experience in business, more than to their talents for oratory, and, unless in some few instances, wherein the power of oratory has appeared indeed with much lustre, the art of parliamentary speaking rather obtained to several a temporary applause, than conferred upon any a lasting renown.* BLAIR l. c. p. 198 sqq.

o) BLAIR l. c. p. 202 sq. 218.

p) DIONYS, *Halicarnasf.*, in *Judicio de Lyfia* c. 24, CICER. *de Orat.*

admodum vero generoso & vehemente, sed opportuno affectu nihil est ad sublimem efficiendam orationem valentius (q), ita nec diffidendum est, multum, inducta placidiore illa ratione, periisse non tantum antiqui roboris & vehementiæ, sed veræ etiam sublimitatis. Lætetur tamen nostris bonis, nec angustiorem illam, sed magnarum civitium turbarum filiam, prisco cultiori orbi invidemus eloquentiæ speciem. Habet indomitus ager quasdam herbas lætiores, & plures præliatorem bonos bella, quam pax, ferunt: sed prælat tamen pax bello; & si vel minor est obscuriorque oratorum gloria inter mores bonos & in obsequium regentis paratos, tamen, quoniam nemo eodem tempore magnam assequi potest famam & magnam quietem, sequentem prima, etiam si non attingentem, honestum est in secundis tertiisque confitere (r).

Dictum supra fuit, Eloquentiam recentiorum temporum Sacram ad indolem Deliberativarum apud Veteres concionum accedere; nec sunt fere, rerum publicarum moderatores si exceperis, quorum esse solent, in patriæ cujusque suæ angustis rebus, svaforiæ affectuum plenissimæ, hodie alii, qui magnam populi multitudinem in rebus gravibus & magni tam ponderis quam necessitatis frequentius alloquantur. In Sacra igitur illa facundia, cum & ad frequentissimi auditorii rationem sit comparata, & ἀπόδειξιν quærat πνεύματος atque δυνάμεως (s), putaverit forte non nemo, affectus plurimum valere: & tributa sane haud paucis primitivæ ecclesiæ doctoribus hæc fuit vincendorum animorum laus, cum e. c. BASILII, quemadmodum fulgurare,

L. II. c. 53 f. 212. QUINTILIAN. L. V. c. 12 f. 9. c. 13 f. 2.
L. VI. c. 2 f. 8 sq. 12. L. X. c. 1 f. 48, 101.

q) LONGIN. περί Ὑψους c. 8 f. 4. c. 29 f. 4. c. 32 f. 4. c. 12 f. 3.

r) Dialog. de Oratoribus c. 37. 40 sq. CICER. Orat. c. 1 f. 4.

s) PAULLUS I ad Corinth. 2: 4.

gurare, tonare, concutere, conturbare dicti erant PERICLES, DEMOSTHENES, CICERO-(t), sermo βῆγοινη appellaretur. At notandum probe est, non id jam esse sacro Oratori, quod civilium quondam concionum Ductoribus, propositum, ut in momento temporis & ad certum quoddam consilium mox arripiendum pertrahat deliberantium haud ultra efficacem voluntatem, sed ut ad stabilem nec unquam evanidam audientes adducat pietatem animique & vitæ sanctimoniam; in quo igitur negotio non tantus est subitæ ejusdam permotionis, quantus bene expensæ rei & firmi emendatiquæ atque perennia & cœlestia majoris quam caduca & mortalia facientis judicii usus, in primis cum nihil lacrima citius arescat. Evenit quidem aliquando JONÆ (u), antiqui fœderis prophetæ, ut Ninivitas ad vitam suam emendandam uno sermone adigeret, evenit deïn AUGUSTINO, non primis quidem duabus, sed tertia tamen concione, ut Hipponis urbis incolas ab instantis festi intemperie & vitii mature avocaret; sed plerumque tardior, eoque ipso certior & constantior est Concionum Sacrarum effectus. Hinc quamvis sine prudente & affectus etiam respiciente ψυχαιγωγία irritus sit mentium docendarum, & veri non solum notitia sed & amore imbuendarum conatus, & qui vel lenioribus illis affectibus recte uti norit, eorum ope multum efficere valeat (v); ineptus tamen esset qui crederet, τὰ πάθη in cathedra

t) ARISTOPHAN. Ἀχαρν. v. 530 sq. COLUMELLA L. I. Præfat. f. 30.

*) Cap. I v. 2. cap. 3 v. 4 sqq.

v) Egregia apponere liceat verba maxime Reverendi D:ni ÖDMANN: att röra, är att sätta hjertats känsla i verksamhet. Utan denna hjertats första väckelse talas för tillslutna öron. . . . Menniskan borde, må hånda, icke sökas på detta håll. Men behovet är der; och ho är den som förmår omskapa det? . . . En lycklig uppsynning, en behaglig röst och intagande åtbörd göra ofta, såsom Sa-

theda sacra æque esse posse frequentia & efficacia, atque in Veterum rostris & foris fuisse eadem comperimus.

lomo säger, vishetens ord till naglar. Ännu mera skola de, genom den våg sinnligheten öppnar, intränga uti själen, då de med hjertats sanna närma frambaras af en Talare, som för sig äger det anseende, att han förkunnar hvad han self erfarit, och self utöfvar hvad han af andra fordrar. Huru ofta har icke allt detta sammanlagdt framlockat en oberåknad, men kan hända i finom tid fruktbarande tår, äfven från det öga, som på Sanningens ord kastat föraktets blickar! I allmänhet må väl Talaren icke göra sig stort hopp af desfa suckar och tårar. De kunna så lätt upphöra som de väcktes. Men de gifva honom dock utrymme att tala till uppmärksamheten. Der de alldeles uteblifva, får han med mindre förhoppning. . . . Deremot begår Talaren ett stort fel, om hans enda bemödande är att storma på känslan. Så snart denna är satt i rörelse, bör han betjena sig af den lifvade uppmärksamheten, till nyttig och lugn undervisning. Af blotta känslor uppkommer ingen bättring. Det är ock en full omöjlighet att ständigt hålla dem vid lika värma. Sådant vore tillika onyttigt: de skulle då blifva ett hinder för öfverläggningen. Anvisning till ett christeligt Predikofätt, Stockh. 1812 p. 20 fgg.
